

Wändels perennodlare

Artikeln införd i Din Trädgård nummer 11-2002

Den här PDF-filen ligger som en bilaga på webbplatsen
<http://www.monarda.se> - gå dit>>>

© Lars Forslin

Observera att texten ligger som bild. Den finns dock bifogad som text i slutet av dokumentet.

För att se artikeln som den ser ut i tidningen: högerklicka och välj "Kontinuerligt - motstående sidor".
För bästa läsbarhet välj "Kontinuerligt".

Här odlas perenner i långa banor

Magnus och Marie Wändel är storodlare av perenner. De tar fram en halv miljon plantor om året. Nästa år ska de öka till 800 000 plantor. Följ med till deras odling i Skåne.

LARS FORSLIN TEXT OCH FOTO

Vi sitter vid köksbordet hemma hos perennodlarna Magnus och Marie Wändel i Lilla Uppåkra, på slätten utanför Lund. Sommaren lider mot sitt slut och tempot i deras odling är betydligt lugnare nu än tidigare under säsongen. Även om det fortfarande finns mycket att göra, har de tid att sitta och prata en stund och berätta om sina stora odlingar.

•Hur började det?

– Vi kom hit till Lilla Uppåkra för åtta år sedan. Vi fick köpa

fastigheten av ett gammalt trädgårdsmästarpar som gärna ville att gården skulle användas till trädgårdsverksamhet även i fortsättningen. Från början hade vi inga planer på ett företag, utan vi köpte gården för att kunna hålla på med odling på fritiden. Vi var odlingsintresserade bägge två. Vi är trädgårdstekniker och träffades under utbildningstiden.

– Ganska snabbt tog längtan efter något eget form, och vi började odla i mindre skala för att känna oss för.

– Det gick så bra att Magnus sa upp sig från sitt jobb på en krukväxtodling för fem år sedan för att kunna ägna sig åt företaget på heltid. Företaget växte snabbt och för två år sedan slutade även jag min anställning, säger Marie.

•Odlade ni perenner redan från början?

– Ja, men tillsammans med utplanteringsväxter och klängväxter. Efter de två första åren släppte vi utplanteringsväxterna. Klängväxterna har vi för sista året i år, nästa år blir det bara perenner. Vi vill

Massor av perenner på tillväxt. I de stora krukorna står växter som Marie och Magnus tar sticklingar i från.

Krukmaskinen fyller jord i krukorna och borrar ett hål för plantan, så blir planteringsjobbet lättare.

Perenner i olika färger bildar ett fint lapptäcke.

Marie och Magnus tar emot i Lilla Uppåkra utanför Lund.

Ett år med perennerna

Perennplantorna du köper på våren är minst ett år gamla. Detta har hänt med dem innan de kommer till butiken.

APRIL–MAJ: Perennerna förökas med frön eller sticklingar i växthus.

JUNI–AUGUSTI: Perennerna planteras i stora krukor och får

växa till sig utomhus.

SEPTEMBER–OKTOBER:

Perennerna fortsätter att växa och gör sig redo för vintern.

Nu planteras rotsticklingar.

NOVEMBER–MARS: Övertvining.

MARS–JUNI: Nu är det dags att leverera perennerna till butikerna.

satsa till hundra procent på perennerna för att bli riktigt, riktigt bra på dem.

•Hur är det att jobba med perenner?

–Det är mycket hårt arbete förstås. Mycket utearbete. På våren och hösten kan det vara kallt och bläsigt, på sommaren härligt. Man känner sig levande!

•Hur mycket jobbar ni egentligen?

–Perenner är en väldigt speciell produkt. Vi säljer åttio procent av årsproduktionen under drygt en månad, april–

början av maj. Då börjar vi jobba klockan fem på morgonen och håller på till tio på kvällen, sju dagar i veckan. Så orkar man ju inte hålla på hela säsongen, men som tur är sjunker arbetsbelastningen successivt senare under säsongen.

•Men ni sköter väl inte allt själva?

–Nej, vi har sex säsongsanställda och under våren är vi ytterligare två–fyra stycken.

•Ni har ju två barn, 6 och 9 år gamla. Hur fungerar det?

–Det finns faktiskt många fördelar. Vi finns ju alltid hemma

och är tillgängliga även om vi jobbar. Vi kan åka och hämta barnen tidigt efter skola och dagis, så det blir inte så långa dagar för dem.

–Barnen har också vuxit med företaget. När vår yngsta var liten var jag ju hemma och kombinerade barnledighet med att starta företaget, säger Marie.

–Barnen får också se verkligheten. De får se att man måste sälja många blommor innan man kan få den där saken man önskar sig.

•Trivs ni med ert jobb?

–Om man ska hålla på med detta så måste man tycka att det är roligt. Odling måste vara det roligaste man vet. Så är det för oss, det är en livsstil – inget vanligt kneg. Vi försöker förgylla tillvaron lite med att odla blommor och grönsaker i vårt land. Barnen älskar att vara med och odla pumpor till exempel. Johanna älskar också sina kaniner.

–En annan sak som sätter lite guldkant på tillvaron är de studieresor vi brukar göra till Holland och andra trädgårdsländer. Det är väldigt viktigt

MARIE WÄNDEL

Magnus bland gräsen som blivit populära växter.

MARIE WÄNDEL

Johanna med en silvrig höst-anemon.

Grekvädd, *Knautia macedonica*, är en av Maries röda favoriter.

att följa med i utvecklingen på trädgårdsområdet. Resorna är ju arbete, men samtidigt rekreation och stimulans.

•Vad är roligast?

–Att man aldrig blir fullärd. Att odla perenner är oerhört mångfasetterat, företagande likaså. Vi tycker också mycket om att vara ute och här får man mängder av frisk luft.

•Vad är tråkigast?

–Det är nog att man jobbar för mycket under våren för att

kunna njuta av den.

•Hur väljer ni vilka växter ni ska odla?

–Vi började med ett bassortiment – ”de 300 mest sålda perennerna”. Nu jobbar vi hela tiden på att förbättra det sortimentet; vi vill alltid ha de bästa sorterna. Vi vill dock inte ha ett alltför stort sortiment, utan ett nog avvägt och utvalt. Man kan lätt ha tusen sorter som perennodlare, men det tycker vi är för mycket.

–Vi går på mässor och besöker leverantörer. Hela tiden kommer det massor av nyheter, särskilt bland funkior och dagliljor, och de intressantaste tar vi hem och provar. Vi planterar några exemplar i stora krukor så får vi se hur de uppför sig. De får också stå över minst en vinter så att vi kan få ett hum om hårdigheten. Det brukar vara ganska lätt att sälla ut de bästa och sämsta sorterna.

•Någon särskilt bra nyhet?

–En stäppsalia som heter 'Caradona'. Den har mörka stjälkar, extra långa blomspiror och blommor längre än de tidigare sorterna. Den tror vi mycket på.

•Egna favoritväxter?

–Jag är förtjust i röda blommor, säger Marie. Det finns inte så många bland perennerna, men grekvädd, *Knautia macedonica*, är en favorit. Den ger en härlig vildängskaraktär åt en rabatt. Japanskt blodgräs,

Maries bästa förökningstips

Mossflox rotar sig bäst på hösten. Här sätts sticklingar i ett pluggbrätte. På våren planteras de över i krukor.

Taklökar av olika sorter är en av favoritväxterna. Här står olika sorter i väntan på plantering i kruka.

Perenner håller sig fina länge i stora krukor. Här står fänriks-hjärta, en storsäljare.

Imperata cylindrica 'Red Baron', är en annan favorit. Ett gräs med alldeles röda blad. Något känsligt, men verkar gå bra i södra Sverige.

–Sedan är vi väldigt förtjusta i taklökar, fantastiskt tåliga växter med spektakulära utseenden.

•**Köper folk andra växter nu än när ni började?**

–Vi säljer betydligt mera gräs nu än för några år sedan. Över huvud taget ökar växter med

intressanta bladfärger och former, till exempel funkior. Gröna planteringar där färg och form står i centrum blir allt populärare. Sedan finns det en annan trend och det är att man gärna köper blommande perenner för plantering i kruka. Man bryr sig mindre om ifall det är en ettåring eller perenn, och man blandar gärna bägge delar i urnor och byter ut det som blommar över efter hand.

–Detta med att konsumenten

Dela
Delning är det bästa sättet att få fler perenner i trädgården. En del av perennernas charm är att de är ganska tåliga och lätt kan delas. Prova dig fram. Hösten är en bra tid att dela och plantera på eftersom marken är naturligt fuktig då.

Många perenner mår bra av att delas med 3–5 års mellanrum. Dela när de blir lite glesa i mitten så får de ny växtkraft.

Klipp ner plantan lite och kontrollera hur rötterna växer. Dela plantan i mindre bitar som innehåller både rötter och blad. Använd en vass spade. Gör inte bitarna för små så kan plantan börja växa direkt. Ge plantorna lite ny jord när du planterar dem.

Var försiktig med växter som tar lång tid på sig att etableras. Dela bara om det är riktigt stora, starka exemplar. Det gäller julrosor, pioner och höstanemoner.

Så
Det finns många perenner som kan frösås. De kräver olika saker för att komma i gång och växa men de flesta perenner är goda överlevare som förr eller senare tar sig. **De perenner man kan köpa** frö till i handeln på våren behöver värme för att börja gro, gärna 20–25 plusgrader. Så dem i början av sommaren om de ska stå ute.

Många andra perenner är kallgroende, de behöver en vinter för att komma i gång. Plockar

man eget frö kan man så det i augusti–september och låta lådorna stå ute på ett skyddat läge under vintern. Fröna grov framåt våren eller sommaren beroende på sort.

VIKTIGT NÄR DU SÅR:

● **Använd lådor eller** krukor med hål i botten så vattnet kan rinna av.

● **Jorden måste vara** finfördelad och lucker. Köp helst såjord.

● **Så inte för tätt!** Med små frön kan det bli många plantor i en låda.

● **Blanda upp små frön** med socker så går de lättare att så.

● **Täck fröna** med lika tjockt med jord som fröna är stora!

● **Vattna alltid efter sådden.** Håll lådorna fuktiga och låt dem inte torka ut.

● **Har du sådder ute** på vintern kan du lägga snö över dem när kylan är som värst.

● **När fröna grott** växer plantorna snabbt. Står de tätt behöver de planteras om i en ny kruka eller låda.

● **Har du haft** småplantorna inne måste de få vänja sig vid uteklimatet gradvis. Sätt ut lådorna på dagarna och ta in dem på natten under en vecka.

● **Var nog med att vattna** de nya perennerna när du planterat ut dem. De behöver lite extra support den första tiden.

gärna köper det som blommar och ser vackert ut blir allt tydligare. Vi satsar också alltmer på att kunna erbjuda en vacker vara under en längre tid av säsongen. Vi tror på ett sortiment av blommande perenner i lite större krukor, 2 liter i stället för standardkrukan på 0,6 liter. Med en större kruka kan plantan utvecklas bättre och stå fin under längre tid i handelsträdgården. Kunden tycker också ofta att den får mer för

pengarna med en större planta, även om den är dyrare.

•Hur ser ni på framtiden?

–Optimistiskt! Trädgård står för något positivt i en stressig vardag för många människor. Marknaden är hårdnande med mer import från EU. Utländska kedjor etablerar sig i Sverige. Samtidigt tror vi att marknaden växer. Det finns utrymme för oss. Vi kan öka till 800 000 plantor nästa år. Nu känns det som att det bara är att köra! □